

๓๒

ป ช ำ บ ดี เ ถ ร

ผู้ รั ต ตั ญ ญ (๓)

อายุของมนุษย์มีน้อย คนดีพึงดูถูกอายุนั้นเสีย
พึงประพาศิตน ดูจคนมีศีรชะถูกไฟไหม้
มฤตยูที่จะไม่มาถึง ย่อมไม่มี

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๘๓

ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ยังต้องวนเวียนอยู่ใน
สังสารวัฏ ล้วนถูกบังคับบัญชาด้วยธรรมสามประการคือ กุศล-
ธรรม อกุศลธรรม และอัปยาคตธรรม ธรรมทั้ง ๓ ประการนี้
จะสลับสับเปลี่ยนกันเข้ามาครอบครองจิตใจของเรา จะมีการ
ชิงช่วง และช่วงชิงกันอยู่ตลอดเวลา

ฉะนั้น เราควรจะวางแผนเวลาที่ผ่านไปในแต่ละวินาที
ให้จิตใจของเราเกาะเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศล ไม่ควรไป
เสียเวลากับสิ่งที่ไม่เป็นสาระ ควรใช้เวลาที่ผ่านไปในแต่ละวัน
อยู่กับการสร้างบารมี แล้วชีวิตของเราถึงแม้จะเป็นของน้อย
แต่จะทรงคุณค่าอย่างมหาศาล เป็นเวลาที่จะเป็นไปเพื่อการ
แสวงหาความบริสุทธิ์หลุดพ้น เป็นเวลาที่มุ่งแต่แสวงหาพระ-
รัตนตรัยภายใน เพราะไม่มีสิ่งใดที่จะเลิศไปกว่าใจที่บริสุทธิ์
และไม่มีสิ่งใดที่ประเสริฐกว่า การได้เข้าถึงพระธรรมภายใน

มีพุทธพจน์ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ใน สังยุตตนิกาย
สคาถวรรค ว่า

“อปปมายุ มนุสฺसानํ ทิเพยฺย นํ สุปริโส
จเรยฺยาทิตตลีโสว นตฺถิ มจฺจุสฺส นาคโม

อายุของมนุษย์มีน้อย คนดีพึงดูถูกอายุนั้นเสีย พึง
ประพาสจิตตน ดุจคนมีศรัทธะถูกไฟไหม้ มฤตยูที่จะไม่มาถึง
ย่อมไม่มี”

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๘๘

ชีวิตของเรามีระเบิดเวลาที่พญามัจจุรติดตั้งไว้ พร้อมทั้งจะระเบิดได้ทุกเวลา เราไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าจะระเบิดขึ้นเมื่อใด และเมื่อระเบิดเวลาในชีวิตได้ระเบิดขึ้น ถึงเวลานั้นเราได้เตรียมตัวสำหรับการเดินทางไกลไปสู่ปรโลกแล้วหรือยัง ถ้าเราเตรียมตัวไว้ไม่พร้อม เราจะหวาดหวั่นต่อมรณภัยที่มาปรากฏอยู่เฉพาะเบื้องหน้า แต่ถ้าเราได้เตรียมตัวไว้อย่างดีแล้ว ไม่ว่าจะระเบิดเวลาจะระเบิดขึ้นเวลาไหนช้าหรือเร็ว เราจะไม่สะดุ้งหวาดกลัวต่อพญามัจจุราช เพราะเรารู้ว่าเราจะจากโลกนี้ไปอย่างผู้มีชัยชนะเหมือนอย่างพระนางมहाปชาบดีโคตมี

*ในครั้งพุทธกาล ขณะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ในป่ามทวัน กรุงเวสาลี พระนาง-มหาปชาบดีโคตมีเถรี ประทับอยู่ที่สำนักภิกษุณีในกรุงเวสาลี เช่นกัน ในเวลาอรุณรุ่ง พระเถรีออกเที่ยวบิณฑบาตตามปกติ หลังจากฉันภัตตาหารแล้ว ก็เจริญสมาธิภาวนาเสวยวิมุตติสุข อยู่ในผลสมาบัติในสถานที่พักของตน ครั้นออกจากผลสมาบัติแล้ว ก็พิจารณาข้อวัตรปฏิบัติของตนเอง ทำให้เกิดปีติโสมนัสยิ่งนัก พอดตรวจตราดูอายุสังขารของตน ทราบว่าอายุสังขารใกล้จะหมดสิ้นลงแล้ว จึงดำริว่า ถ้าอย่างนั้นเราจะไปทูลขอให้พระผู้มี

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๘๕

พระภาคเจ้าทรงอนุญาต แล้วถือโอกาสอำลาพระเถระทั้งหลาย และเพื่อนสพรหมจารีทุกรูป แล้วค่อยดับขันธปรินิพพาน

ในขณะที่พระเถรีดำรงอยู่นั้นเอง ภิกษุณี ๕๐๐ รูป ล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ ก็ได้มีความปริวิตกเหมือนพระนางมหาปชาบดีเถรีเช่นกัน เมื่อเป็นดั่งนั้น พระนางพร้อมทั้งภิกษุณีเหล่านั้น จึงพากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ระหว่างทางพวกอุบาสิกาผู้มีศรัทธาเห็นพระเถรีกำลังเดินทางอยู่ จึงชักชวนกันเข้าไปถามถึงเหตุที่จะไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อทราบว่าเป็นพระเถรีจะไปทูลลาเพื่อดับขันธนิพพาน ก็พากันคร่ำครวญด้วยความห่วงหาอาลัยเป็นการใหญ่ พระเถรีได้แสดงธรรมเป็นการปลอบโยนให้เหล่าอุบาสิกาได้คลายความเศร้าโศกว่า

“พระบรมศาสดาเราก็ได้บำรุงเลี้ยงแล้ว คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ทำให้แจ้งแล้ว ภาระอันหนักเราได้ปลงลงแล้ว ตัณหาอันนำไปสู่ภพ เราได้ถอนเสียแล้ว เราออกบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์ใด ประโยชน์นั้นเราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสัทธรรมของพระพุทธองค์ยังดำรงอยู่ตราบใด ตราบนั้นยังคงเป็นกาลที่เราจะนิพพาน ท่านทั้งหลายอย่าได้เศร้าโศกถึงเราเลย ถ้าหากท่านทั้งหลายจะมีความรักหรือความกตัญญูในเรา ขอให้ท่าน

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๕๐

ทั้งหลายจึงทำความเพียรเพื่อความดำรงอยู่แห่งพระสังฆธรรมเถิด”

เมื่อพระเถรีสอนเหล่าอุบาสิกาก็คลายความเศร้าโศกแล้วก็เดินทางมุ่งหน้าไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป เมื่อไปถึงเป็นเวลาทีที่พระพุทธรองค์กำลังจะแสดงธรรมพоди พระนางจึงขอโอกาสเข้าเฝ้า ได้สนทนาธรรมกับพระพุทธรองค์ ท่านได้กล่าวมธุรวาจาสมกับเป็นพระเถรีผู้รัตตัญญูรู้ธรรมได้บวชก่อนใครในหัวข้อสนทนาธรรมนั้นมีถ้อยคำที่น่าสนใจมาก พระนางได้กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระตถาคตเจ้า หม่อมฉันเป็นพระมารดาของพระองค์ก็จริง แต่ว่าพระองค์ทรงเป็นพระบิดาของหม่อมฉัน พระองค์เป็นผู้ประทานความสุขอันเกิดจากพระสังฆธรรมให้หม่อมฉัน รูปร่างของพระองค์นี้อันหม่อมฉันทำให้เจริญเติบโต ส่วนพระธรรมกายอันสว่างไสวน่าพลิตพลินใจของหม่อมฉันนี้ พระองค์ทรงทำให้เจริญเติบโตแล้ว หม่อมฉันนั้นให้พระองค์ทรงดื่มน้ำนม อันระงับเสียได้ซึ่งความกระหายชั่วคราวหนึ่ง แต่น้ำนมคือพระสังฆธรรมอันสงบระงับกิเลสอาสวะนั้น พระองค์ให้หม่อมฉันได้ดื่มแล้ว พระองค์ชื่อว่า มิได้เป็นหนี้แก่หม่อมฉันเลย

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า หอึงทั้งหลายย่อมอยากได้บุตรตามที่ตนปรารถนา หอึงที่เป็นพระมารดาของพระเจ้า-

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๕๑

จักรพรรดิมีพระเจ้านันทราช เป็นต้น เชื่อว่าเป็นมารดาผู้ยังบุตรให้จมอยู่ในห้วงมหรณพคือ ภพ ส่วนหม่อมฉันผู้จมดิ่งอยู่ในห้วงมหรณพคือภพ อันพระองค์ให้ข้ามไปจากสาครคือ ภพแล้ว พระนามว่าพระมหาลีพันปีหลวง หญิงทั้งหลายย่อมสามารถได้โดยง่าย แต่พระนามว่าพระพุทธรมาตานี้ หญิงทั้งหลายได้ยากอย่างยิ่ง ก็พระนามว่าพระพุทธรมาตาคือ ผู้บำรุงเลี้ยงนี้ หม่อมฉันได้แล้วตามความปรารถนา หม่อมฉันย่อมปรารถนาจะทิ้งร่างนี้เพื่อเข้าสู่อายตณนิพพาน ขอพระองค์จงทรงอนุญาตเถิด”

เมื่อกล่าวจบ พระนางได้ก้มพระเศียรลงแทบเบื้องพระยุคลบาทของพระบรมศาสดา เพราะเป็นวาระสุดท้ายที่พระเถรีจะได้เห็นพระบรมศาสดา พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับพระนางมหาปชาบดีโคตมีว่า “ดูก่อนพระโคตมี คนพาลเหล่าใดสงสัยในการตรัสรู้ธรรมของสตรีทั้งหลาย เธอจงแสดงอิทธิฤทธิ์เพื่อกำจัดเสียซึ่งทิฐิของคนพาลเหล่านั้นเถิด” พระเถรีเมื่อได้รับพุทธานุญาตแล้ว ก็ถวายบังคมพระบรมศาสดา เหาะขึ้นสู่เวหาสทันที

ได้แสดงฤทธิ์ต่างๆ มากมาย เช่น เนรมิตเป็นหลายองค์ บ้าง หายตัวไปบ้าง เดินทะลุผากำแพงบ้าง ดำดินอย่างกับดำน้ำบ้าง เดินบนน้ำบ้าง เหาะไปในอากาศบ้าง ไปพรหมโลกด้วย

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๕๒

กายเนื้อบ้าง บังพระอาทิตย์กับพระจันทร์ด้วยปลายนิ้วมือบ้าง หรือเนรมิตน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไวบนฝ่ามือข้างหนึ่ง แล้วทำพายุฝนที่เป็นจุมพามาเมฆบนภูเขาอยู่คันธรให้ตกลงบ้าง

พระเถรีแสดงฤทธิ์เสร็จแล้ว ลงจากนภากาศเข้าไปถวายบังคมพระบรมศาสดาเป็นครั้งสุดท้าย และกราบทูลลาว่า “ข้าแต่พระโลกนาถเจ้า หม่อมฉันเป็นพระมาตุจฉาของพระองค์ เป็นผู้ทำตามคำสอนของพระองค์ ได้บรรลุประโยชน์ของตนโดยลำดับแล้ว มีอายุได้ ๑๒๐ ปีแล้ว ถึงกาลอันควรที่หม่อมฉันจักขอถวายทูลลาดับขันธนิพพาน”

ฝ่ายอุบาลีกาในพระนครผู้มีความเคารพรักในพระเถรี ได้สดับถึงการปลงอายุสังขารของพระนางปชาบดีโคตมีแล้ว ต่างพากันร้องให้พิไรรำพัน พระเถรีกล่าวสอนว่า “ลูกทั้งหลายเอ๋ย การพร่ำเพ้อซึ่งเป็นไปในบ่วงมารไม่สมควรเลย สังขตธรรมทั้งปวง ล้วนไม่เที่ยง มีแต่จะพลัดพรากจากกัน หวันไหวไปมา ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในการจากไปของเรา จงยินดีในพระนิพพานเถิด” พอสิ้นคำกล่าว พระเถรีเข้าฌานสมาบัติไปตามลำดับ จนถึงเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน และเข้าสัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติโดยอนุโลม และปฏิโลม เข้าปฐมฌานไปจนถึงจตุตถฌาน ครั้นออกจากจตุตถฌานแล้วก็เข้านิโรธสมาบัติ

ปชาบดีเถรี ผู้รัตตัญญู (๓)

๒๕๓

ดับขันธไปสู่อายตนิพพาน เหมือนเปลวประทีปที่หมดเชื้อดับไป

นี่เป็นตัวอย่างของผู้ที่จากโลกนี้ไปอย่างผู้ชนะโลก เมื่อท่านรู้ว่าระเบิดเวลาของชีวิตจะเกิดขึ้นเมื่อไร ก็เตรียมพร้อมไว้ทุกเมื่อ ท่านสามารถตายก่อนตายได้ นี่เป็นการเตรียมตัวอย่างถูกหลักวิชา และนำเอาเป็นแบบอย่าง เพราะเมื่อมัจจุราชมมาถึง เราจะได้ไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง ดังนั้น เราต้องหมั่นฝึกฝนอบรมใจให้หยุดให้นิ่งให้ได้ตลอดเวลา ถ้าหยุดนิ่งได้ชีวิตก็จะปลอดภัย ให้หมั่นนั่งธรรมะเป็นประจำสม่ำเสมอ ฝึกกันไปจนกว่าจะเข้าถึงพระรัตนตรัยภายในกันทุกคน

